

EDUCATION/PEDAGOGY

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.8.1>

HISTORIOGRAFIA ROZWOJU SZKOLNEJ EDUKACJI LITERACKIEJ NA UKRAINIE (LATA 90. XX W. – POCZĄTEK XXI W.)

Oleh Kasatkin

*aspirant katedry Wydziału Pedagogiki i Zarządzania Oświatą,
Miejska uczelnia wyższa „Chersońska Akademia Kształcenia Ustawicznego”
Rady Obwodowej Chersoń (Chersoń, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0003-3323-8069
oleg.kasatkin1993@gmail.com*

Olena Kohanovska

*doktor nauk pedagogicznych, profesor nadzwyczajny,
Kierownik Katedry Pedagogiki i Zarządzania Oświatą,
Miejska uczelnia wyższa „Chersońska Akademia Kształcenia Ustawicznego”
Rady Obwodowej Chersoń (Chersoń, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0001-7294-173X
aninamama.ks@gmail.com*

Adnotacja. Artykuł poświęcony jest całościowej analizie historycznych źródeł rodzimej szkolnej edukacji literackiej i prześledzeniu jej rozwoju w latach 90. XX w. – na początku XXI w. Szczególną uwagę zwraca się na krytyczne rozumienie wcześniejszych badań naukowych, które stanowią podstawę do kształtowania kluczowych stanowisk w metodologii nauczania literatury ukraińskiej i zagranicznej we współczesnych szkołach. Celem artykułu jest analiza historiografii rozwoju szkolnej edukacji literackiej w latach 90. – na początku XX wieku na Ukrainie i wskazanie jej głównych kierunków na gruncie narodowej myśli pedagogicznej. W trakcie pracy stwierdzono, że w historii badanego zagadnienia można wyraźnie wyróżnić trzy etapy: kształtowanie się nowego systemu edukacji szkolnej (1991–2010), okres reform (2010–2016), rozwój innowacyjny (2016–2020). Analiza prac naukowo-metodologicznych wskazuje, że badania tego zagadnienia dzielą się na kilka kierunków, a mianowicie: historię szkolnej edukacji literackiej; trendy w studiowaniu literatury w szkołach średnich ogólnokształcących; doskonalenie treści nauczania literatury ukraińskiej i zagranicznej; reformowanie edukacji literackiej na obecnym etapie; podnoszenie kompetencji zawodowych nauczyciela literatury i wykorzystanie innowacyjnych technologii w jego kształceniu metodycznym. Stwierdzono, że studia nad literaturą ukraińską i zagraniczną w szkołach średnich ogólnokształcących dynamicznie się zmieniają, odzwierciedlając współczesne trendy w edukacji i społeczeństwie w ogóle.

Słowa kluczowe: edukacja literacka, literatura ukraińska, literatura zagraniczna, polityka edukacyjna, historiografia, rozwój edukacji literackiej na Ukrainie, lata 90. XX w. – początek XXI w.

THE HISTORIOGRAPHY OF THE DEVELOPMENT OF SCHOOL LITERARY EDUCATION IN UKRAINE (1990S OF THE XX CENTURY – THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY)

Oleh Kasatkin

*Postgraduate Student at the Department of Pedagogy and Education Management
Municipal Higher Education Institution “Kherson Academy of Continuing Education”
of the Kherson Regional Council (Kherson, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0003-3323-8069
oleg.kasatkin1993@gmail.com*

Olena Kohanovska

*Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Pedagogy and Education Management
Municipal Higher Education Institution “Kherson Academy of Continuing Education”
of the Kherson Regional Council (Kherson, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0001-7294-173X
aninamama.ks@gmail.com*

Abstract. The article is devoted to a holistic analysis of the historical sources of the national school literary education and tracing its development during the 1990s of the XX – the beginning of the XXI century. Particular attention is paid to the critical comprehension of previous scientific research, which forms the basis for the formation of key positions in the methodology of teaching Ukrainian and foreign literature in modern schools. The purpose of the article is to analyze the historiography of the development of school literary education in the 1990s – the beginning of the XX century in Ukraine and to identify its main directions based on national pedagogical thought. The work has shown that in the history of the issue under study, we can clearly distinguish three stages: the formation of a new school education system (1991–2010), the period of reforms (2010–2016), and innovative development (2016–2020). The analysis of scientific and methodological works proves that the study of this issue is divided into several areas, namely: the history of school literary education; trends in the study of literature in general secondary education; improvement of the content of teaching Ukrainian and foreign literature; reforming literary education at the present stage; improving the professional competence of the literature teacher and the use of innovative technologies for the methodological training. It is found that the study of Ukrainian and foreign literature in general secondary education institutions is changing dynamically, reflecting current trends in education and society in general.

Key words: literary education, Ukrainian literature, foreign literature, education policy, historiography, development of literary education in Ukraine, 1990s of the XX century – the beginning of the XXI century.

ІСТОРИОГРАФІЯ РОЗВИТКУ ШКІЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (90-ТІ РОКИ XX – ПОЧАТОК XXI СТОЛІТТЯ)

Олег Касаткін

аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти

Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти»

Херсонської обласної ради (Херсон, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-3323-8069

oleg.kasatkin1993@gmail.com

Олена Кохановська

доктор педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри педагогіки й менеджменту освіти

Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти»

Херсонської обласної ради (Херсон, Україна)

ORCID ID: 0000-0001-7294-173X

aninatama.ks@gmail.com

Анотація. Стаття присвячена цілісному уналізу історичних джерел вітчизняної шкільної літературної освіти і простеженню її розвитку протягом 90-х років XX – початку XXI століття. Особливу увагу приділено критичному осмисленню попередніх наукових розвідок, що становлять основу для формування ключових позицій методики викладання української та зарубіжної літератур у сучасній школі. Мета статті полягає у здійсненні аналізу історіографії розвитку шкільної літературної освіти у 90-х – на початку XX століття в Україні та виокремленні основних її напрямів на основі вітчизняної педагогічної думки. Під час роботи з'ясовано, що в історії досліджуваного питання ми можемо чітко виділити три етапи: становлення нової системи шкільної освіти (1991–2010 рр.), період реформ (2010–2016 рр.), інноваційний розвиток (2016–2020 рр.). Аналіз науково-методичних праць доводить, що вивчення цього питання поділяється на кілька напрямів, а саме: історія шкільної літературної освіти; тенденції вивчення літератури в закладах загальної середньої освіти; удосконалення змісту навчання українській та зарубіжній літературі; реформування літературної освіти на сучасному етапі; підвищення професійної компетентності вчителя літератури та використання інноваційних технологій для його методичної підготовки. З'ясовано, що вивчення української та зарубіжної літератур у закладах загальної середньої освіти динамічно змінюється, відображаючи сучасні тенденції в освіті та суспільстві загалом.

Ключові слова: літературна освіта, українська література, зарубіжна література, освітня політика, історіографія, розвиток літературної освіти в Україні, 90-ті роки XX століття – початок XXI століття.

Introduction. According to Article 53 of the Constitution of Ukraine, education is an important public good and right (Конституція України, 1996), so the development of the national school education system in the context of globalization and integration into the world educational space is one of the priorities of the state's development. Current innovation processes in the field of education actualise the creative understanding of its paradigm in a multidimensional pedagogical reality and outline the fundamental directions of its further reform from the closed post-Soviet functioning to the implementation of its competitive sustainability on the principles of humanisation, differentiation and integration. Compulsory secondary education is the basis for the intellectual, emotional and social development of an individual. It prepares young people for active participation in civic life and shapes each of them as a competitive member of society. School literary education plays a key social role in many ways, including: stimulating the creation of cultural and historical contexts; promoting creative thinking and imagination; shaping values and moral principles; helping to develop students' emotional intelligence, etc.

An in-depth study of any issue requires a detailed analysis of previous experience and systematization of knowledge accumulated by predecessors. In a broad sense, pedagogical historiography means a body of scientific knowledge about the history of pedagogical thought, scientific concepts in the field of education and their patterns; in a narrow sense, it focuses on the study of pedagogical trends, schools, approaches, methods in a particular historical period. Historical and pedagogical knowledge is important for understanding and developing the modern educational system, as it contributes to the professional growth of teachers and helps to understand the social role of education (Акімова, 2022: 210). The relevance of the study is due to the need for a holistic disclosure of the historical sources of national school literary education and tracing its genesis during the 1990s of the XX century – the beginning of the XXI century, as well as critical reflection on previous scientific research, which form the basis for the formation of key trends in the methodology of teaching Ukrainian and foreign literature in modern schools.

Analysis of recent research and publications. The outlined educational problems are actively studied by teachers and psychologists, and the results of their scientific research are widely presented in monographs, professional publications, and teaching aids. Of particular interest are the works of T. Yatsenko (Яценко, 2021; Яценко, 2022; Яценко, 2023), whose research interests include educational and methodological support for teaching Ukrainian and foreign literature, creation of textbooks on Ukrainian literature for the New Ukrainian School (hereinafter – NUS), as well as the study of integration processes in modern school literary education. The development of this educational area is the subject of scientific research by O. Stepanenko and N. Dichek. Thus, O. Stepanenko's works reveal the trends in the study of literature in general secondary education institutions of Ukraine in the 1930s – 1990s of the XX century (Степаненко, 2022), and N. Dichek has carried out a detailed analysis of the educational policy of independent Ukraine, in particular, the teaching of Ukrainian and foreign literature (Дічек, 2022). In addition, historical and pedagogical research is dominated by works on the study of the biography of prominent figures in the field of literary education, such as O. Doroshkevych and N. Voloshyna.

Theoretical and methodological approaches to teaching literature in the national school were studied by N. Hohol (cultural approach), A. Sitchenko, T. Yatsenko, V. Pakhareno (competence approach), T. Yatsenko (integrated approach), and general issues of methods of teaching Ukrainian and foreign literature in educational institutions were revealed by L. Bashmanivska and A. Usatyi. The modernisation of teaching content was analysed by L. Pikun, T. Cherednyk and L. Udovychenko. The scientific and pedagogical research of A. Lavrova, K. Reznikova, N. Sorokina, Ye. Lutsiv, T. Yunosheva (Юношева, 2021) is devoted to the innovative development of literary education in the twenty-first century and the introduction of the latest pedagogical technologies in the educational process. In addition, the formation of professional competence of future teachers of Ukrainian and foreign literature was studied by N. Hrytsak, O. Khodatska, M. Kushnerova. At the same time, despite a significant number of scientific studies on this topic, there are still almost no systematic studies devoted to the development of school education in the 1990s of the XX century and the beginning of the XXI century.

The aim of this study is to carry out a historiography of the development of school literary education in Ukraine in the 1990s of the XX century and the beginning of the XXI century and to substantiate the main directions based on Ukrainian pedagogical thought.

Results and Discussion. In the historiography of the development of school literary education in Ukraine, we can clearly distinguish three stages (Гриневич, 2023: 100; Дічек, 2022: 130; Резнікова, 2023: 26): 1) the formation of a new system of school education (1991–2010); 2) the period of reforms related to strategic changes in the educational system (2010–2016); 3) innovative development of school education, including the introduction of the NUS, which began in 2016. Figure 1 shows the stages of development of school literary education in Ukraine and their characteristics.

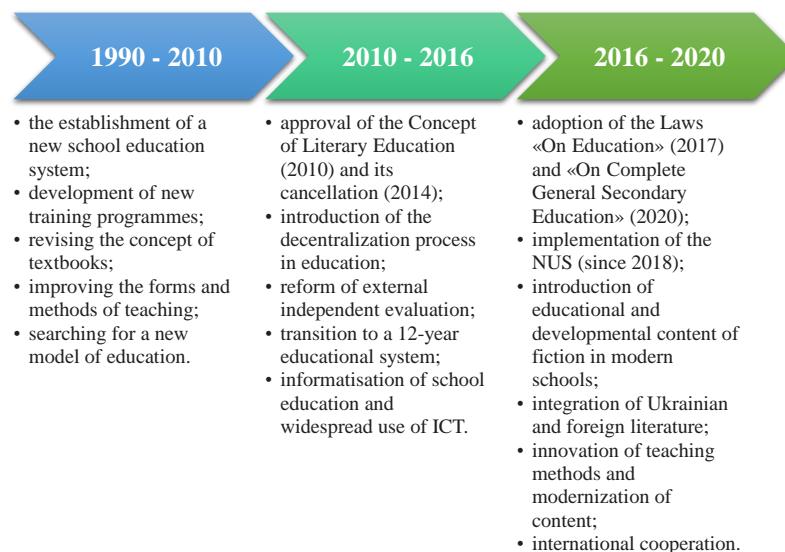

Fig. 1. Stages of development of school literary education in Ukraine

After analyzing the works of scholars and methodologists who have developed the problem of studying Ukrainian and foreign literature, we can divide them into several areas, namely: the history of school literary education; trends in the study of literature in general secondary education institutions (hereinafter – GSEI); improving the content of teaching Ukrainian and foreign literature; reforming literary education at the present stage; improving the professional competence of the literature teacher and the use of innovative technologies for the methodological training.

In studying the history of school literary education, considerable attention should be focused primarily on the implementation of trends in the study of literature in Ukrainian general secondary schools in a certain historical period. For example, K. Stepanenko (Степаненко, 2022: 40) studied the formation of the school in the 1930s – 1990s of the XX century and outlined a predominantly negative trend in teaching literature, as it was given only an illustrative role, and the works of the school course were correlated with certain historical events and class assessment of literary heroes.

It was only in the 60s and early 70s of the XX century that serious shifts took place in the understanding of literature as art, not a form of ideology. Later, in the middle of the 1980s, with the beginning of democratic reforms, the literature methodology was subject to the spread of trends in developmental learning, partnership interaction between participants in the educational process, the use of a systematic approach, and the implementation of the didactic principle of problematization. Since 1991, the development of school literary education has been studied by N. Hohol (Гоголь, 2021: 19) and N. Dichek (Дічек, 2022: 128). Their works relate to the formation of national identity in Ukrainian society and rethinking of the literary heritage, reforming the educational system, including literary education, introducing new standards, as well as theoretical foundations for updating approaches to the study of literature in general secondary education.

It should be noted that the analysis of pedagogical heritage enriches science and makes it possible to predict its future, so it is obvious that more and more creative biographies of pedagogical personalities are becoming objects of scientific research. In the field of literary school education, some scientific studies are devoted to the author of the first systematic methodology for teaching Ukrainian literature O. Doroshkevych (Гаврилюк, 2020: 14), and the author of the methodological concept of studying literature N. Voloshyna (Петрович, 2021: 29).

The study of Ukrainian and foreign literature in general secondary schools is changing dynamically, reflecting current trends in education and society in general. A significant part of scientific works is devoted to the study of literature in a certain historical period (Степаненко, 2022: 39). Given the fact that literature is one of the key school subjects, the study of which involves not only the formation of literary competence, but also the development of children's aesthetic taste, respect for Ukrainian culture and history, an important place in scientific and pedagogical research is occupied by the problems of describing theoretical and methodological approaches to teaching Ukrainian and foreign literature (Ситченко, 2022: 52; Яценко, 2023), the use of innovative pedagogical technologies for teaching literature (Лаврова, 2021: 51; Резнікова, 2023: 26), the introduction of the latest forms of organising the teaching of Ukrainian literature in the educational process, for example, conducting an innovative lesson (Сорокіна, 2021: 33). In this context, A. Sytchenko (Ситченко, 2022: 17) emphasises the need to apply international experience and transfer foreign models of education to Ukrainian schools.

Improvement of the content of teaching Ukrainian and foreign literature is carried out by updating scientific and methodological support, including curricula, textbooks, manuals, workshops on literature, taking into account the educational needs of students. Actual approaches to the development of textbooks on Ukrainian and foreign literature are revealed in the works of N. Hohol (Гоголь, 2021: 59) and T. Yatsenko (Яценко, 2021: 82; Яценко, 2022: 204). The content of the literature lesson was studied by N. Sorokina, Ye. Lutsiv (Сорокіна, 2021: 34) and L. Udovychenko (Удовиченко, 2020: 32), who substantiated the stages of classroom work with students, explained the principles of selecting tasks and exercises to achieve educational goals. Transferring foreign models of education to Ukrainian schools.

The peculiarity of modern reforms in the national school education is its focus on its integration into the European educational community and bringing education in line with the needs of modern society. At the same time, an important factor in the functioning of the Ukrainian education system is its national background and traditions (Гриневич, 2023: 100). Reforming literary education within the framework of the NUS concept involves updating curricula and textbooks to reflect current literary trends (Яценко, 2021: 85), as well as promoting the development of innovative skills of students needed in future adult life (critical thinking, reading competence, creativity) (Порядченко, 2021: 102; Юношева, 2021: 185). In addition, the reform concerns the use of modern technologies in the educational process, such as distance learning, interactive methods, computer programs, video lessons, artificial intelligence tools, etc. (Лаврова, 2021: 51; Пікун, 2023: 28; Сорокіна 2021: 33), to engage students in active cognitive participation. Also, the reform of school education in Ukraine provides for the acquisition of deep and solid knowledge by students and the development of the necessary skills and abilities, as well as the implementation of interdisciplinary connections (Яценко, 2023; Яценко, 2022: 206). Integrated learning helps teachers to build the educational process methodologically correctly and to promote the active connection of theoretical knowledge and practical skills with life.

The professional development of a literature teacher is a continuous process that involves the search for new knowledge, improvement of skills, and pedagogical skills to improve the quality of teaching and upbringing of students (Ходацька, 2020: 40). A teacher of literature needs to have in-depth knowledge of the subject, in particular, to be aware of the diversity of genres, epochs, and styles, as well as to understand and master teaching methods, techniques, and strategies. A modern teacher should maintain a creative activity, and constantly improve

pedagogical practices (Грицак, 2021: 87), and methodological training helps to ensure an effective learning process and create a learning environment that stimulates and supports students (Чайка, 2020: 288). Table 1 presents a detailed analysis of the areas and subjects of pedagogical research in the field of school literary education published over the past five years.

Table 1

Pedagogical research in the field of school literary education

Direction	The subject of scientific research	Researches
History of school literary education	scientific and pedagogical activities of leading figures in the field of literary education	N. Havryliuk (Гаврилюк, 2020: 15); O. Petrovych, K. Bondarchuk (Петрович, 2021: 29)
	educational policy of independent Ukraine in the field of secondary general education (1991–2017)	N. Dichek (Дічек, 2022: 138)
	formation of methods of teaching literature	K. Stepanenko (Степаненко, 2022: 41)
	the development of Ukrainian textbooks on foreign literature (1990 – present)	N. Hohol (Гоголь, 2021: 61)
	national reform of school literary education (1991–2003)	N. Hohol (Гоголь, 2021: 61)
Tendencies of studying literature in general secondary education, determining the principles, forms, methods, and techniques of organising the educational process	trends in the school study of literature in the 30s–90s of the XX century	K. Stepanenko (Степаненко, 2022: 40)
	methods of teaching Ukrainian and foreign literature in educational institutions	L. Bashmanivska, A. Usatyi (Башманівська, 2023:40); L. Udovychenko (Удовиченко, 2020: 27)
	innovative forms of organizing literature education	N. Sorokina, Ye. Lutsiv (Сорокіна, 2021: 33)
	using innovative pedagogical technologies for teaching literature in GSEI	K. Reznikova (Резнікова, 2023: 25)
	implementation of the cultural approach	N. Hohol (Гоголь, 2021: 59; Гоголь, 2021: 19)
	applying an integrated approach	T. Yatsenko (Яценко, 2023)
	competence-based learning	A. Sytchenko (Ситченко, 2022: 58); T. Yatsenko (Яценко, 2023)
	using the project method in Ukrainian literature lessons	A. Lavrova (Лаврова, 2021: 52)
	transferring foreign education models to Ukrainian schools	A. Sytchenko (Ситченко, 2022: 62)
Improving the content of teaching Ukrainian and foreign literature	development of textbooks on Ukrainian and foreign literature	N. Hohol (Гоголь, 2021: 61); T. Yatsenko (Яценко, 2023)
	distribution of material by levels of study	L. Pikun, T. Cherednyuk (Пікун, 2023: 28)
	content of the literature lesson	N. Sorokina, Ye. Lutsiv (Сорокіна, 2021: 37); L. Udovychenko (Удовиченко, 2020: 23)
Reforming Literary Education at the Present Stage	conceptual ideas of the NUS reform, coverage of the works of the new school ideologists	L. Hrynevych (Гриневич, 2023: 99); T. Yatsenko (Яценко, 2023)
	integration in modern school literary education	N. Sorokina, Ye. Lutsiv (Сорокіна, 2021: 35); T. Yatsenko (Яценко, 2023)
	implementation of the national patriotic component of teaching Ukrainian literature	T. Yatsenko (Яценко, 2021: 84)
	implementation of the concept of continuous learning	K. Reznikova (Резнікова, 2023: 25)
	formation of a student's creative personality through literature	L. Poriadchenko, A. Teleguz (Порядченко, 2021: 101); T. Yunosheva (Юношева, 2021: 185)
Improving the professional competence of a literature teacher	formation of a professional image of a future teacher of foreign literature	N. Hrytsak (Грицак, 2021: 87)
	the use of innovative pedagogical technologies in the methodological training of future teachers of foreign literature	O. Chaika, M. Kushnerova (Чайка, 2020: 289)
	development of professionalism of teachers of Ukrainian language and literature	O. Khodatska (Ходацька, 2020: 34)

Conclusions. Thus, in the historiography of the development of school literary education in Ukraine, three stages are distinguished: the formation of a new system of school education (1990–2010); the period of reforms related to strategic changes in the educational system (2010–2016); innovative development of school education, in particular, the introduction of the NUS (since 2016). Each of the stages had its peculiarities that influenced the formation and modernization of school literary education. The analysis of scientific and methodological works proves that the study of this issue is divided

into several areas, namely: the history of school literary education; trends in the study of literature in general secondary schools; improving the content of teaching Ukrainian and foreign literature; reforming literary education at the present stage; improving the professional competence of the literature teacher and the use of innovative technologies for his/her methodological training. In the future, special attention should be paid to the study of the history of literary education and the study of changes in the content, methods and approaches to teaching literature during different historical periods. In addition, research on the structure and content of the curriculum for the GSEI and the assessment of their compliance with modern educational needs and social requirements will be relevant.

Bibliography:

1. Акімова О. В., Сапогов М. В., Матіюк Д. В. Методологія дослідження історико-педагогічних реалій середини ХХ – початку ХХІ століття. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 12(14). С. 208–218. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12\(14\)-208-218](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12(14)-208-218)
2. Башманівська Л. А., Усагий А. В. Методика навчання української та зарубіжної літератури у закладах освіти. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 66 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/38397/1/Посібник%20Башм.%20Ус.%20%281%29.pdf>
3. Гаврилюк Н. Історія вивчення постаті Олександра Дорошкевича як методиста. *Теоретична і дидактична філологія*. 2020. Вип. 33. С. 13–19. DOI: <https://doi.org/10.31470/2309-15-17-2020-1-13-19>
4. Гоголь Н. Культурологічний контекст підручників і хрестоматій із зарубіжної літератури: дидактико-методичний аспект. *Проблеми сучасного підручника*. 2021. № 26. С. 58–71. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-26-58-71>
5. Гоголь Н. Теоретико-методичні засади реалізації культурологічного підходу до навчання української літератури часів національного реформування шкільної літературної освіти (1991–2003 рр.). *ІХ Волошинські читання. Шкільна літературна освіта: традиції і новаторство*. Київ : Педагогічна думка, 2021. С. 17–26. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728447/1/ВОЛОШИНСЬКІ%20%20ЧИТАННЯ-%202021%20Збірник%20матеріалів.pdf>
6. Гриневич Л. Концептуальні ідеї реформи «Нова українська школа» у світлі української педагогічної думки. *Український Педагогічний журнал*. 2023. № 4. С. 98–111. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-98-111>
7. Грицак Н. Професійний імідж майбутнього вчителя зарубіжної літератури: від навчання до практики. *Освітологічний дискурс*. 2021. № 35 (4). С. 84–102. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.46>
8. Дічек Н. П. Освітня політика незалежної України у галузі середньої загальної освіти: стратегічні і тактичні зрушення (1991–2017). Парадигми розвитку та тенденції реформування шкільної освіти в Україні у добу незалежності: монографія. / за заг. ред. Н. П. Дічек. Київ: Педагогічна думка, 2022. С. 124–242. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/734347/1/Моногр2022%20відділ%20історії%20та%20філ.%20освіти.pdf>
9. Конституція України (Редакція від 01.01.2020). Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
10. Лаврова А. Метод проєктів на уроках української літератури в старших класах. *Молодий вчений*. 2021. № 4 (92). С. 50–53. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-4-92-11>
11. Петрович О. Б., Бондарчук К. В. Проблема вивчення ліричних творів у системі шкільної літературної освіти в методичній концепції Н.Й. Волошиної. *ІХ Волошинські читання. Шкільна літературна освіта: традиції і новаторство*. Київ : Педагогічна думка, 2021. С. 27–32. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728447/1/ВОЛОШИНСЬКІ%20%20ЧИТАННЯ-%202021%20Збірник%20матеріалів.pdf>
12. Пікун Л., Черединок Т. До питання про рівні вивчення зарубіжної літератури у середній школі та у ЗВО. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2023. № 21 (177). С. 27–32. DOI: <https://doi.org/10.58407/visnik.232105>
13. Порядченко Л., Телегуз, А. Організаційно-методичні основи формування читацької компетентності учнів 3 класу засобами доповненої реальності. *Молодий вчений*. 2021. № 9 (97). С. 100–105. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-9-97-21>
14. Резнікова К. В. Вектори інноваційного розвитку літературної освіти у ХХІ столітті. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 64. Т. 1. С. 25–27. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.1.4>
15. Ситченко А. Літературна освіта школярів у викликах компетентнісного навчання. *Освітологічний дискурс*. 2022. Вип. 2 (29). С. 51–63. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.2.5>
16. Сорокіна Н., Луців Є. Інноваційні форми організації навчання української літератури учнів 7-го класу середньої школи. *Ars linguodidacticae*. 2021. № 8. С. 32–43. DOI: <https://doi.org/10.17721/2663-0303.2021.8.04>
17. Степаненко О. К. Тенденції вивчення літератури в закладах загальної середньої освіти України у 30–90 роках ХХ століття. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 49. Т. 2. С. 38–43. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.2.8>
18. Удовиченко Л. М. Теорія і технологія вивчення художніх образів-персонажів у курсі зарубіжної літератури старшої школи: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2020. 352 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/34305/2/L_UDOVYCHENKO_MONOGRAFIA_IF.pdf
19. Ходацька О. М. Проблемарозвитку професіоналізму вчителів української мови та літератури в теорії педагогічної науки. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2020. Вип. 22. С. 32–42. DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2020.22.221984>
20. Чайка О., Кушнерова М. Використання інноваційних педагогічних технологій у методичній підготовці вчителя зарубіжної літератури. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2020. № 2 (20). С. 286–292. DOI: <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2020-2-20-33>
21. Юношева Т. Формування творчих здібностей учнів старшої школи на уроках української літератури. *ІХ Волошинські читання. Шкільна літературна освіта: традиції і новаторство*. Київ: Педагогічна думка, 2021. С. 183–187. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728447/1/ВОЛОШИНСЬКІ%20%20ЧИТАННЯ-%202021%20Збірник%20матеріалів.pdf>

22. Яценко Т. О. Інтеграція в сучасній шкільній літературній освіті: програмове, навчально-методичне забезпечення, компетентнісний потенціал. *Джерело освітніх інновацій «Література та мистецтво: ідеї інтегрованого навчання»*. 2023. № 4 (44). URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737127>
23. Яценко Т. О. Шкільна літературна освіта в проєкції освітніх завдань нової української школи: програмове та навчально-методичне забезпечення. *IX Волошинські читання. Шкільна літературна освіта: традиції і новаторство*. Київ: Педагогічна думка, 2021. С. 81–89. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728447/1/ВОЛОШИНСЬКІ%20%20ЧИТАННЯ-%202021%20Збірник%20матеріалів.pdf>
24. Яценко Т., Пахаренко, В. Ключові компетентності в змісті підручника української літератури для 5 класу Нової української школи. *Проблеми сучасного підручника*. 2022. № 28. С. 202–211. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-202-211>

References:

1. Akimova, O. V., Sapohov, M. V., & Matiuk, D. V. (2022). Metodolohiia doslidzhennia istoriko-pedahohichnykh realii seredyu XX – pochatku XXI stolittia [Methodology of study of historical and pedagogical realities of the middle of XX – the beginning of XXI century]. *Scientific innovations and advanced technologies*, 12(14), 208–218. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12\(14\)-208-218](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12(14)-208-218) [in Ukrainian]
2. Bashmanivska, L. A., & Usaty, A. V. (2023). *Metodyka navchannia ukrainiskoi literatury ta zarubizhnoi literatur u zkladakh osvity [Methodology of learning of Ukrainian and foreign literature in the educational institutions]*. Zhytomyr: Publishing house of Ivan Franko Zhytomyr State University. 2023. 66 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/38397/1/Посібник%20Башм.%20Ус.%20%281%29.pdf> [in Ukrainian]
3. Havryliuk, N. (2020). Istoriia vyvchennia postati Oleksandra Doroshkevycha yak metodysta [History of learning of the figure of Oleksandr Doroshkevych as a methodologist]. *Theoretical and didactic philology*, 33, 13–19. DOI: <https://doi.org/10.31470/2309-15-17-2020-1-13-19> [in Ukrainian]
4. Hohol, N. (2021). Kulturolohichniy kontekst pidruchnykiv i khrestomatii iz zarubizhnoi literatury: dydaktyko-metodychniy aspekt [Culturological context of textbooks and reading books in foreign literature: didactical and methodical aspects]. *Problems of the modern textbook*, 26, 58–71. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-26-58-71> [in Ukrainian]
5. Hohol, N. (2021). Teoretychno-metodychni zasady realizatsii kuturolohichnoho pidkholu do navchannia ukrainiskoi literatury chasiv natsionalnoho reformuvannia shkilnoi literaturnoi osvity (1993–2003 rr.) [Theoretical and methodical principles of realization of culturological approach to learning of Ukrainian literature during national reforming of school literature education (1993–2003)]. In IX Voloshyn Readings. School literature education: traditions and innovations. 17–26. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728447/1/ВОЛОШИНСЬКІ%20%20ЧИТАННЯ-%202021%20Збірник%20матеріалів.pdf> [in Ukrainian]
6. Hrynevych, L. (2023). Kontseptualni idey reformy «Nova ukrainska shkola» u sb=vitli ukrainskoi pedahohichnoi dumky [Conceptual ideas of reform of «New Ukrainian school» considering Ukrainian pedagogical thought]. *Ukrainian educational journal*, 4, 98–111. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-98-111> [in Ukrainian]
7. Hrytsak, N. (2021). Profesiyniy imidzh maibutnioho vchytelia zarubizhnoi literatury: vid navchannia do praktyky [Professional image of a future teacher of foreign language: from learning to practice]. *Educological discourse*, 35(4), 84–102. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.46> [in Ukrainian]
8. Dichek, N. P. (2022). Osvitnia polityka nezalezhnoi Ukrainy u haluzi serednoi zahalnoi osvity: stratehichni i taktychni zrushennia (1991–2017) [Educational policy of independent Ukraine in the field of secondary education: strategical and tactical transformations (1991–2017)]. In *Paradigms of development and tendencies of reforming of school education in Ukraine during the independence period: monography* / Ed. by N. P. Dichek (pp. 124–242). Kyiv: Pedahohichna dumka. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/734347/1/Моногр2022%20відділ%20історії%20та%20філ.%20освіти.pdf> [in Ukrainian]
9. Constitution of Ukraine (Updated 01.01.2020). (1996). Bulletin of the Verkhovna Rada, 30. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> [in Ukrainian]
10. Lavrova, A. (2021). Metod proektiv na urokakh ukrainskoi literatury v starshykh klasakh [Project-based method at the lessons of Ukrainian literature in the senior grades]. *Young scientist*, 4(92), 50–53. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-4-92-11> [in Ukrainian]
11. Pertovych, O. B., & Bondarchuk, K. V. (2021). Problema vyvchennia lirychnykh tvoriv u systemi shkilnoi literaturnoi osvity v metodychnii kontseptsii N. Y. Voloshynoi [Problem of learning of lyrical works in the system of school literature education according to the concept of N. Y. Voloshyna]. In IX Voloshyn Readings. School literature education: traditions and innovations. 27–32. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728447/1/ВОЛОШИНСЬКІ%20%20ЧИТАННЯ-%202021%20Збірник%20матеріалів.pdf> [in Ukrainian]
12. Pikun, L., & Cherednyk, T. (2023). Do pytannia pro rivni vyvchennia zarubizhnoi literatury u serednii shkoli ta u ZVO [On the problem of learning of foreign literature in the secondary school and in the institutions of higher education]. *Bulletin of the T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»*. Series: Pedagogical sciences, 21(177), 27–32. DOI: <https://doi.org/10.58407/visnik.232105> [in Ukrainian]
13. Poriadchenko, L., & Telehuz, A. (2021). Orhanizatsiino-metodychni osnovy formuvannia chytatskoi kompetentnosti uchniv 3 klasu zasobamy dopovnenoi realnosti [Organizational and methodological principles of formation of reading competence among pupils of the 3rd grade using the instruments of Augmented Reality]. *Young scientist*, 9(97), 100–105. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-9-97-21> [in Ukrainian]
14. Reznikova, K. V. (2023). Vektory innovatsiinoho rozvytku literaturnoi osvity u XXI stolitti [Vectors of innovative development of literature education in the XXI century]. *Innovative pedagogics*, 64(1), 25–27. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.1.4> [in Ukrainian]

15. Sytchenko, A. (2022). Literaturna osvita shkoliariv u vyklykakh kompetentnisnoho navchannia [Literature education of pupils in the challenges of competence-based learning]. *Educological discourse*, 2(29), 51–63. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.2.5> [in Ukrainian]
16. Sorokina, N., & Lutsiv, Ye. (2021). Innovatsiini formy orhanizatsii navchannia literatury uchniv 7-ho klasu srednoi shkoly [Innovative forms of organization of literature learning of secondary school pupils of the 7th grade]. *Ars linguodidacticae*, 8, 32–43. DOI: <https://doi.org/10.17721/2663-0303.2021.8.04> [in Ukrainian]
17. Stepanenko, O. K. (2022). Tendentsii vyvchennia literatury v zakladakh zahalnoi srednoi osvity Ukrainy u 30-90 rokakh XX stolittia [Tendencies of learning of literature in the institutions of general secondary education in 1930-90s]. *Innovative pedagogics*, 49(2), 38–43. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.2.8> [in Ukrainian]
18. Udovychenko, L. M. (2020). *Teoriia i tekhnolohiia vyvchennia obraziv-personazhiv u kursi zarubizhnoi literatury starshoi shkoly [Theory and technology of learning of images-characters in the course of foreign literature of senior school]: monography*. Kyiv: Interservice. 352 p. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/34305/2/L_UDOVYCHENKO_MONOGRAFIA_IF.pdf [in Ukrainian]
19. Khodatska, O. M. (2020). Problema rozvytku profesionalizmu vchyteliv ukraïnskoi movy ta literatury v teorii pedahohichnoi nauky [Problem of development of professionalism of Ukrainian language and literature teachers in the theory of pedagogical science]. *Aesthetics and ethics of pedagogical actions*, 22, 32–42. DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2020.22.221984> [in Ukrainian]
20. Chaika, O., & Kushnerova, M. (2020). Vykorystannia innovatsiinykh pedahohichnykh tekhnolohii u metodychnii pidhotovtsi vchytelia zarubizhnoi literatury [Using of innovative pedagogical technologies within the methodological training of a foreign literature teacher]. *Bulletin of Alfred Nobel University. Series: Pedagogy and Psychology*, 2(20), 286–292. DOI: <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2020-2-20-33> [in Ukrainian]
21. Yunosheva, T. (2021). Formuvannia tvorchykh zdibnostei uchniv starshoi shkoly na urokakh ukraïnskoi literatury [Formation of creative skills of pupils of senior school at the lessons of Ukrainian literature] In IX Voloshyn Readings. School literature education: traditions and innovations. 183–187. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728447/1/ВОЛОШИНСЬКІ%20%20ЧИТАННЯ-%202021%20Збірник%20матеріалів.pdf> [in Ukrainian]
22. Yatsenko, T. O. (2023). Intehratsiia v suchasniï shkilniï literaturniï osviti: prohramove, navchalno-metodychne zabezpechennia, kompetentnisnyi potentsial [Integration in modern school literature: program, educational and methodical support, competence potential]. *Source of educational innovations «Literature and arts: ideas of integrated learning*, 4(44). URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737127> [in Ukrainian]
23. Yatsenko, T. O. (2021). Shkilna osvita v proektsii osvितnikh zavdan novoi ukraïnskoi shkoly: prohramove ta navchalno-metodychne zabezpechennia [School education in the context of educational tasks of New Ukrainian school: program, educational and methodical support]. In IX Voloshyn Readings. School literature education: traditions and innovations. 81–89. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728447/1/ВОЛОШИНСЬКІ%20%20ЧИТАННЯ-%202021%20Збірник%20матеріалів.pdf> [in Ukrainian]
24. Yatsenko, T., & Pakharenko, V. (2022). Kliuchovi kompetentnosti v zmistï pidruchnyka ukraïnskoi literatury dlia 5 klasy Novoi ukraïnskoi shkoly [Key competencies in the content of textbook of Ukrainian literature for the 5th grade of New Ukrainian school]. *Problems of the modern textbook*, 28, 202–211. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-202-211> [in Ukrainian]